

рами не більше як бюрократическіе акти, и не удивительно, что понимание ключевого характера именно высокоэффективного механизма управления людьми, работающими на предприятии, для становления высокоэффективной экономики еще не вошло в сознание основной массы руководящих работников. Ставка по-прежнему делается, главным образом, на привлечение внешних инвестиций и новые технологии, которые, по их мнению, "заставят" работать человеческий капитал. Причина заключается в том, что в конечном счете конкурентоспособность продукции, ее низкую стоимость и высокое качество при всей энерговооруженности производства решает высокопроизводительный, высококачественный труд работников всех категорий. Организовать же такой труд до последнего времени является очень сложной задачей. Очевидно, в рамках управления организацией "по целям и результатам", предстоит кардинальным образом решить эту проблему уже в ближайшем будущем, после элементарной стабилизации экономики. Ориентация на человека должна стать полной, всесторонней, комплексной и не показушной. Уважение к работнику является основополагающим убеждением, исходной точкой в практике самых преуспевающих компаний мира. Признание и уважение человека включает многочисленные приемы и методы, в том числе политику полной занятости, огромный размах профессиональной учебы, заботливое отношение к людям и оказание помощи в решении их проблем. Речь не идет о том, чтобы «нянчиться» с людьми. Речь идет о взыскательном уважении к человеку и готовности обучить его, поставить перед ним разумные и четкие задачи, обеспечить ему на деле самостоятельность, чтобы он мог проявить себя и непосредственно внести свой вклад в порученное дело.

Таким образом, технологии управления людьми посредством применения социальных технологий, социальный менеджмент на предприятии, основаны на раскрытии человеческих возможностей и являются ресурсной концепцией управления поведением. Менеджеры должны научиться профессионально создавать и использовать управленческие технологии, опираясь на неисчерпаемый ресурс организации – ее персонал.

Источники и литература

1. Албастова Л.Н. Технологии эффективного менеджмента: Учебно-практическое пособие.– М.: «Издательство ПРИОР», 1998.-228с.
2. Андреева Г.М. Социальная психология. М., 1993.
3. Афонин Ю.А., Иванов В.Н. и др. Россия: объединяющая идея, путь выхода из кризиса, улучшение жизни каждого. М. – Самара, 1997.
4. Грачев М. К новой философии менеджмента// Вопросы экономики. 1990. №12.
5. Дункан Дж. Основополагающие идеи в менеджменте. М., 1996.
6. Друкер П. Новые реальности. М., 1994.
7. Иванов В.Н. Социальные технологии в современном мире. Москва; Н.Новгород, 1996.
8. Иванов В.Н., Патрушев В.И., Кулагин А.С. Диагностика социальных резервов коллектива. М., 1990.
9. Краткий словарь иностранных слов. М., 1977. Психотехнологии и эффективный менеджмент. М., 1994.
10. Красовский Ю.Д. Управление поведением в фирме. М., 1997.
11. Никредин Г.Д. Социальные технологии в системе производственной деятельности: Методология, методика, практика. Волгоград, 1992.
12. Социология труда: В 5 т./ Под ред. Н.И. Дряхлова, А.Н. Кравченко, В.В. Щербины. М., 1993.
13. Социальные технологии в системе производства зарубежных стран: Хрестоматия: в 2 т./ Под ред. Г.Д. Некредина, Е.М. Бабасова, Н.И. Бушина и др. Минск; Волгоград, 1993.
14. Социальные технологии: Толковый словарь. / Под ред. Л.Я. Дятченко, В.Н. Иванова, Москва; Белград, 1995.
15. Социальный менеджмент: учебник для вузов/ С.Д. Ильенкова, В.Н. Журавлева, Л.Л. Козлова и др.; Под ред. С.Д. Ильенковой.–М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 271с.
16. Тарасов В.К. Персонал-технология: Отбор и подготовка менеджеров. Л., 1989.

Федорова В.А., Приз О.В., Станіва К.М.

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ ЯК ЧИНИК АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК

Вступ

У процесі поглиблення інтернаціоналізації господарського життя країн в умовах динамічних глобальних змін у розвитку світової економіки та політики виникають передумови економічної інтеграції.

Перш за все Україна має визначити своє місце в контексті глобальних світових процесів. Ця позиція повинна стати домінуючою при проведенні соціальних і економічних перетворень та втілюватися через стратегію довгострокового розвитку. Вигідне географічне розташування України у південно-східній частині Європи, на перетині трьох величезних геополітичних масивів, створює умови для багатовекторної моделі економічного розвитку нашої країни. Разом з тим для країн, що стали на шлях ринкового розвитку й незалежно від їх волі чи бажання, та швидко втягуються в процеси глобалізації, надзвичайно важливим є розуміння цього явища. Це дозволить таким країнам побудувати менш помилкову й більш ефективну стратегію поведінки в процесі формування єдиної глобальної системи. Зрозуміло, що до таких країн входить і Україна.

Тому дослідження цього питання є досить актуальним на даний час, про що говорять дослідження таких українських економістів, як Дагаєв А.А., Пашин С.Т., Мельничук І.В., Кухарська Н.О., Макогон Ю.В.

Кириченко О.А. Кікуш О. Шегда А.В., Пилипенко С. та ін. Проте такий аспект, як визначення експортно-імпоротної стратегії України й досі залишається теоретично слабо розробленим.

Постановка завдання

Мета статті – розробка експортно-імпоротної стратегії держави як передумови забезпечення ефективної діяльності ТНК на території України та виходу на світові ринки. Метод дослідження – аналітичні дослідження провідних авторів щодо функціонування ТНК, впливу експортно-імпоротної політики держави.

Результати

Важливим компонентом інтернаціоналізаційного процесу й одним з основних джерел глобалізації є феномен транснаціоналізації, у рамках якої визначена частка виробництва, споживання, експорту, імпорту і доходу країни залежить від рішень міжнародних центрів за межами даної держави. Як ведучі сили тут виступають транснаціональні компанії (ТНК), що самі є одночасно і результатом, і головними діючими об'єктами інтернаціоналізації [1, с.274].

Останні десятиліття характеризуються значним посиленням ступеня транснаціоналізації світової економіки, поглибленням взаємозалежності, цілісності світу. Одним з центральних суб'єктів глобальної трансформації світового економічного простору стали транснаціональні корпорації.

Міжнародний бізнес - це будь-які господарські операції, що проводяться суб'єктами двох або більше країн з метою одержання прибутку. В якості таких суб'єктів можуть виступати як приватні, так і державні організації незалежно від розмірів, галузей та ін. При цьому в міжнародному бізнесі головну і зростаючу роль відіграють саме транснаціональні корпорації. За офіційним визначенням ЮНКТАД, транснаціональна корпорація - це підприємство, що об'єднує юридичних осіб будь-яких організаційно-правових форм і видів діяльності в двох чи більше країнах і провадить єдину політику і загальну стратегію завдяки одному або декільком центрам прийняття рішень.

Результатом поглиблення інтернаціоналізаційного процесу є взаємозалежності і взаємодії національних економік. Багато функцій, що раніше виконувалися урядами, переходять до транснаціональних корпорацій, інститутам цивільного суспільства. Національні і міжнародні неурядові організації - правозахисні, релігійні, економічні й інші - впливають на суспільну думку, політику, вироблення законів, самі виконують функції соціального захисту і навіть беруть участь у діяльності комітетів і комісій ООН.

Взаємозалежність країн, у тому числі промислово розвинутих і що розвиваються, стає однією з істотних особливостей процесу глобалізації світової економіки. В останні рік з'являються все нові форми прояву такої взаємозалежності, у тому числі зв'язані зі створенням єдиних систем інтегрованого виробництва ТНК.

Ядро світової господарської системи складають близько 500 ТНК, що володіють майже необмеженою економічною владою. При цьому в розвинутих країнах у кожній галузі домінуюче положення займають лише два - три супергіганти, що конкурують між собою на ринках усіх країн [2, с.104].

В Україні процес транснаціоналізації розвивають американські, німецькі, англійські, південнокорейські, російські й інші світові конгломерати. На жаль, наша країна поки є тільки спостерігачем загальносвітового процесу інтеграції і глобалізації ТНК.

Проблема інтеграції України у світовий економічний простір досить складна, її рішення можливе лише через прискорення проходження основних ступіней розвитку економіки ринкового типу, що у свій час пройшли економічно розвинуті країни. Україні необхідні світові економічні зв'язки для того, щоб швидше перебороти економічну кризу, стабілізувати розвиток продуктивних сил і забезпечити ріст на цій основі життєвого рівня населення.

Транснаціональні корпорації можуть зіграти в нашій країні одну з найважливіших ролей як організатор міжнародної діяльності, рушійна сила інтеграційних процесів, головний носій науково-технічного прогресу, основний інвестор у світовій економіці [3, с.282].

Оскільки для прийняття важливих стратегічних рішень необхідно вибрати підходи до них, то аналіз проблем економічного розвитку процесів ринкової трансформації допомагає знайти необхідний інструментарій їх регулювання. Крім того, необхідність визначення підходів до оцінки умов, виявлення особливостей, обґрунтування мети й напрямів інтернаціоналізації економічної діяльності вкрай необхідна. З одного боку, фактично безальтернативною серед сучасних теорій економічного розвитку є концепція ефективного функціонування відкритої економіки, а в практичному плані сфера експортно-імпортової діяльності була і залишається потужним джерелом конкурентоспроможності ТНК. З іншого боку, поглиблення міжнародної взаємодії ринків товарів та послуг, а особливо капіталів і валют, є продуктивним за умови розвинутості відповідних національних ринків у структурно збалансованій національній економіці.

Світовий досвід підтверджує життєвість і ефективність об'єднання капіталу в рамках транснаціональних корпорацій, що дозволяє прискорити оборот фінансових ресурсів, скоротити витрати за рахунок розвитку усередині транснаціональних корпорацій систем взаємозаліків і платежів, збільшити частки ресурсів у грошовій формі і мобільність перерозподілу, можливість підписання важливих договорів. Виникнення транснаціональних корпорацій є не тільки закономірним кроком у розвитку міжнародних економічних відносин, але і необхідним етапом реорганізації промислової структури.

Транснаціональні корпорації як суб'єкти міжнародних економічних відносин (МЄВ) здійснюють по-справжньому глобальну стратегію: реалізують свою продукцію в усьому світі; отримують матеріали та комплектуючі також з усього світу; з метою економії розміщують виробництво в багатьох країнах. Водночас суттєвих змін зазнали форми й методи конкурентної боротьби: відбувся перехід від досконалої (вільної)

до переважно недосконалої (монополістичної та олігополістичної) конкуренції; центр тяжіння пересунувся від цінової до нецінової конкуренції. Разом з політикою інтенсивного впровадження у виробництво різноманітних нововведень та винаходів головними інструментами протистояння стали якість товару або послуги [2, с.105].

Українським підприємствам, що працюють на закордонних ринках, досить часто доводиться мати справу з потужними міжнародними (транснаціональними) корпораціями. Для того, щоб успішно співпрацювати з цими корпораціями, важливо не тільки аналізувати їхні дії на світових і національних ринках, оцінювати продукцію, що випускається, і надані послуги, добре орієнтуватися в їхніх щорічних звітах, але і чітко уявляти собі вплив експортно-імпоротної політики держави як бази створення та розвитку ТНК. В даний час зовнішня торгівля є важливим чинником на шляху розвитку діяльності ТНК. Адже, максимальне використання можливостей експортно-імпоротної діяльності призведе, з одного боку, до здійснення структурної перебудови нашої економіки, а з іншого – до рівноправного включення країни в систему міжнародного розподілу праці. Рішення цієї двоєдиної задачі набуває стратегічного характеру. У цій ситуації однією з актуальних задач є розробка і прийняття науково обгрунтованої експортно-імпоротної стратегії України, а також механізму її реалізації на засадах всебічного аналізу можливостей і інтересів країни як на даному етапі, так і в перспективі.

Ефективна експортно-імпортерна політика має визначальне значення для формування експортного потенціалу країни. Досвід провідних європейських країн переконливо доводить, що основа створення експортного потенціалу - це природні ресурси, організаційно-політичні фактори і мотивація активної діяльності осіб, зайнятих у виробництві. Однією з умов для розвитку експортної бази є створення в країні сприятливих умов для підприємницької діяльності, забезпечення купівельної спроможності населення як необхідного фактора поживлення виробництва і споживання [4, с.42].

Для України, як індустріальної держави і потенційного експортера сільськогосподарської продукції на світовий ринок, дуже важливим є питання визнання її як рівноправного партнера.

На даний момент ситуація в експортному виробництві на території України не відповідає не тільки експортному потенціалу країни, але й господарсько-технологічній структурі, галузевому розподілу і рівню кадрового корпусу.

При наявності великого наукового потенціалу майже відсутній експорт високотехнологічної продукції наукомісткого виробництва. Нераціональне і територіальне розміщення потужностей, що забезпечують експорт, – більш 50% експорту України дають Донецька, Луганська, Дніпропетровська й Одеська області.

Загалом обсяг торгівлі нині дорівнює майже половині світового продукту, а звідси зрозуміло, якого рівня вже сягнули інтеграційні процеси між державами і чому експортно-імпортні стосунки набувають все більшої актуальності для кожної країни.

На жаль, за даними Міжнародного центру перспективних досліджень, основні показники експортно-імпоротної діяльності України залишаються низькими (табл. 1.) [4, с.43].

Таблиця 1. Основні показники зовнішньоекономічної діяльності України у 2001 – 2004 рр, %

Показники	Роки			
	2001	2002	2003	2004
Експорт товарів та послуг	8,0	4,0	7,0	8,0
Імпорт товарів та послуг	14,1	5,0	8,5	9,0
Сальдо поточного рахунку, % ВВП	3,7	3,4	2,3	1,4

Ключовим моментом експортно-імпоротної стратегії є формування розвитку експортної бази, що пропонує на експорт конкурентоздатні товари, послуги і технології. При цьому експортні пріоритети, як підтверджує практика промислово розвинутих країн, слід визначити, орієнтуючись не на поточне співвідношення попиту-пропозиції, а на стійкі тенденції національного і світового розвитку. Експорт повинний бути стійким джерелом росту національного доходу, ефективним заходом реалізації конкурентних переваг національної економіки на світовому ринку.

Найважливіше значення для розробки і реалізації експортно-імпоротної стратегії має також структурна інвестиційна політика держави, яка повинна визначити галузеві пріоритети, життєво важливі для розвитку країни, забезпечення її незалежності і економічної безпеки. При цьому першорядне значення має обгрунтований вибір пріоритетних виробництв, що могли б скласти основу міжнародної спеціалізації країни.

Як експортну базу доцільно використовувати технологічно краще оснащені галузі промисловості, їх провідні підприємства, а також заново створені виробничі структури. Саме вони, а не дрібні підприємства можуть більш успішно вирішувати задачу виробництва конкурентоздатної експортної продукції [5, с. 118].

Найбільшу віддачу, як представляється, може забезпечити такий підхід, при якому підвищення ефективності нинішніх експортних виробничих структур було б пов'язане зі створенням підприємств переважно експортної орієнтації. При цьому провідним експорто-орієнтованим підприємствам у період становлення і нарощування експортної бази з боку держави повинна бути надана максимальна підтримка і сприяння (податкові пільги, кредити, пріоритетне забезпечення матеріальними ресурсами тощо).

Слід зазначити, що ефективність господарської діяльності як вітчизняних, так і іноземних підприємств у межах правової системи конкретної держави визначається насамперед ступенем досконалості охоплення сфер регулювання і ліберальності її законодавства. У зв'язку з цим зростає значення правового регулювання

питань функціонування різних суб'єктів господарської діяльності і в Україні, і за її межами, побудованих на взаємовідносинах, заснованих на законах зовнішньоекономічної діяльності [6, с.119].

Державне регулювання експортно-імпортової діяльності у країнах з ринковою економікою здійснюється адміністративними й економічними методами.

Жодна держава не використовує тільки адміністративні чи тільки економічні методи регулювання експортно-імпортової діяльності. Однак співвідношення цих груп методів багато в чому залежить від того, яку експортно-імпортовою стратегію проводить уряд конкретної країни.

Незважаючи на прийняті протягом останніх років рішення і здійснені заходи, якість законодавчого процесу потребує поліпшення: по суті в жодній із сфер економічної діяльності поки що немає логічно завершеного системного законодавчого забезпечення: не відбулося кардинальних позитивних змін, що істотно вплинули б на виробничий розвиток і подальший вихід українських підприємств-товаровиробників на світовий ринок [7, с.26].

Основні перешкоди для розвитку експортно-імпортової операцій, які склалися сьогодні в Україні, – це суперечливість і неповнота чинних нормативно-правових актів; надмірна зарегульованість ряду економічних процесів організаційних процедур; відсутність системи фінансування і кредитування; невизначеність податкового законодавства; нерозвинутість ринкової інфраструктури; відсутність внутрішніх мотивацій для інвестицій і впровадження нових технологій. Розв'язання цих проблем сприятиме подальшій інтеграції українських підприємств у ЄС [8, с.282].

Враховуючи вище викладене, сутність експортно-імпортової стратегії, на нашу думку, повинна полягати в наступному:

- динамічний і збалансований розвиток експортно-імпортової зв'язків, перехід до прогресивних форм міжнародного співробітництва;
- формування власного експортного потенціалу, здатного запропонувати на експорт конкурентоздатні товари, послуги і технології;
- поліпшення структури і пропорцій зовнішньої торгівлі за рахунок широкого залучення в Україну передових технологій і устаткування;
- забезпечення сприятливих зовнішніх умов для розвитку країни і зміцнення її міжнародних позицій.

Висновки

Таким чином, найважливішими факторами успіху українських компаній на зовнішніх ринках, на наш погляд, можна визначити наступне:

- формування чітких цілей і пріоритетів міжнародної спеціалізації та зовнішньоекономічної політики;
- розробка сучасних міжнародних маркетингових програм, які б ефективно поєднували світові досягнення у сфері маркетингу з досвідом експортно-імпортової діяльності України;
- визначення сильних і слабких позицій українських виробників у міжнародному середовищі;
- підготовка обґрунтованих бізнес-планів виходу та присутності українського бізнесу на міжнародних ринках;
- створення українських торгових марок, які б легко ідентифікувалися та пізнавалися на зарубіжних ринках.

Отже, ефективна експортно-імпортовою політика держави повинна спиратися на збільшенні експортної складової та скорочення некритичного імпорту. Оцінка ефективності функціонування української економіки потребує якісного визначення співвідношення основних видів продукції, що експортується, до загального обсягу їх виробництва в Україні.

Джерела та література

1. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник/ В.Рокоча, О.Плотніков, В.Новицький та інш. - К.:Таксон, 2001.- 304с.
2. Дагаев А.А. Экономический рост и глобализация технологического развития.// Менеджмент в России и за рубежом. - 2002. - №1. - с. 104-106.
3. Пашин С.Т. Функционирование транснациональных компаний: организационно – экономическое обеспечение.- М.: ЗАО «Издательство Эконом», 2002. - 348с.
4. Пилипенко С. Основні напрямки вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2004. - №3. – с. 42-45.
5. Макогон Ю.В. Зовнішньоекономічна діяльність: організація, управління, прогнозування: Підручник. Донецьк: Альфа-прес, 2004. – 344 с.
6. Кичуш О. Удосконалення економічних важелів поліпшення використання експортного потенціалу // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2004. - №1. – с. 119-124.
7. Мельничук І.В. Правові засади регулювання експортно-імпортової операцій // Фінанси України. – 2001. - №7. –с.26-40.
8. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. - 384 с.